

PROLETAREC

Slovensko Glasilo Jugoslovanske Socialistične Zveze

STEV.—NO. 925.

CHICAGO, ILL., 4. JUNIJA (JUNE 4), 1925.

LETO—VOL. XX.

Upravništvo (Office) 3639 WEST 26th ST., CHICAGO, ILL.—Telephone Rockwell 2864.

EVOLUCIJA IN SVETOPISEMSKE ZGODBE.

Meseca julija se bo pričela v Daytonu, država Tennessee, obravnava proti profesorju John T. Scopesu, ker je prelomil zakon, ki prepoveduje v tennesseških šolah razlaganje evolucije. Ta zakon je bil sprejet z večino glasov v zbornici in podpisan od governorja to leto. Tennesseeška legislatura hoče da se v vseh šolah, ki so popolnoma ali pa deloma vzdrževane od države, poučuje mladino o postanku človeka in vsega stvarstva natančno tako kakor je raztolmačeno v svetem pismu.

Velika porota, ki je potrdila obtožnico proti profesorju Scopesu, je podala izrek, da je profesor kršil zakon, ker je razlagal postanek sveta in človeka drugače kakor ga razlaga sveto pismo. Predno so pričeli porotniki razpravljati, so molili; prosili so stvarnika, naj jih razsvetli da bodo mogli sklepati pravično in koristiti njegovi sveti stvari. Tudi sodnik je molil.

Obravnava meseca julija v Daytonu bo zanimiva, ker se bodo borili ostanki mračnjaštva z znanostjo, katera je *nepremagljiva*. Stari farizej William Jennings Bryan bo glavni odvetnik proti Scopesu in proti — evoluciji! Clarence Darrow bo eden izmed odvetnikov, ki bo zagovarjal "zločinca" Scopesa. Nastopile bodo mnoge priče — profesorji, znanstveniki, "pravoverni" duhovniki in druge učene in neučene avtoritete.

Noben duhovnik, ki je količkaj študiral in *mislil*, ne veruje v svetopisemske razlage o postanku sveta in človeka. V nekaterih protestantskih religijah v Ameriki se vodi že več let boj med fundamentalisti in modernisti. Gre se za reformiranje cerkve, za vsoglašnje njenih natakov z vedo.

Kljub temu se je dobila legislatura, ki je sprejela zakon, katerega bi se sramovala vsaka civilizirana država! V legislaturah nekaterih drugih držav ameriške Unije delujejo bigotske skupine za sprejetje zakonov, ki bi uvedli prisilno čitanje svetega pisma v ljudskih šolah! V nekaterih so biblijski pouk že uvedli.

Ločitev cerkve od države je v tej republici tradicija. Svoboda verskega in političnega prepričanja je druga čestokrat naglašana tradicija. Ali bigoti niso zadovoljni. Oni hočejo prežeti šole, zbornice in vse druge politične urade z bi-

blijsko atmosfero. Tudi to je ameriška tradicija! Verske hinavščine in hinaveev ni nikjer toliko kakor v tej deželi. V tej brezmejni hipokriciji se pogrezajo v svoje lastno blato.

Obravnava v Tennessee je škandal za vso Unijo kateri Tennessee pripada. Legislatura ne bi mogla pokazati svoje ignorance bolj jasno kakor jo je pokazala s sprejetjem bedaste prepovedi poučevati razvoj v luči vede. Ako ne bi bila tako zakrknjena, ako bi bilo med poslanci vsaj nekaj takih, ki bi mogli prepričati večino, da so vedi in znanstvenikom zastavljali pot že drugi, mogočnejši faktorji kakor pa je legislatura te ali one ameriške države, bi se morda premislili in ne bi storili koraka, s katerim so se osmešili pred vsem mislečim svetom.

Bili so časi, ko so znanstvenike sežigali na grmadah, ali jih mučili in ubijali v imenu vere na druge načine. Profesor Scopes — tudi če ga porota spozna krivim — ne bo sežgan na grmadi, ne bodo ga mučili na natezalnici, škofje in drugi duhovniki ne bodo izrekli svetih besed, obsodb in prokletstev, kakor so jih v dobi, ko je bila zemlja še ploščnata, ko se je solnce še vrtelo okoli zemlje, ko je bil človek, ustvarjen bo božji podobi in njegova zemljica še centrum vsega stvarstva . . .

Toliko je med takimi obravnavami v prošlosti in med sedanjo v Tennessee vendar razlike. V tej razliki je dokaz, da se človeštvo dviga, da znanost zmaga — da je že docela premagala vse razlage vseh ver o postanku sveta in človeka.

Ignorance v masah pa še ni premagala. Veda je razkrinkala zmote in zablode. Izvleči ljudstva iz zmot in zablod pa je delo, ki še dolgo ne bo dovršeno.

Razvoj človeka v razumnega ČLOVEKA je počasen proces, kar je dokazala tudi tennesseeška legislatura. Nadaljni dokazi so: priprave na nove vojne, dasi se rane ki jih je prizadejala "zadnja" vojna še niso zacelile; izkoriščanje človeka po človeku; toleriranje in vzdrževanje uredbe, ki ima v sebi tisočere hibe in nadloge, ki tepejo človeka.

Tennesseeška legislatura je z zakonom zanikala evolucijo. V resnici jo je potrdila, dasi nenamenoma in nezavedno.

Narodne in nenarodne jednote ter narodno delo.

Ameriški Slovenci imamo sedem podpornih organizacij, in če k tem prištejemo še Slovensko-hrvatsko zvezo, imamo število osem.

Največja med njimi je S. N. P. J. Vse ostale imajo približno enako število članov kakor S. N. P. J. sama.

Ker je javno življenje ameriških Slovencev osredotočeno v podpornih društvah, se tudi giblje v znamenju "jednotizma". Konvencije podpornih organizacij so med nami najvažnejši pojavi, katerim se posveča največ pozornosti in zanimanja.

Večina slovenskih podpornih organizacij nima nikakih idejnih smotrov. Eksistirajo največ zato, ker so bile nekoč po nesreči ustanovljene in sedaj žive radi enakega vzroka vsled katerega so bile ustanovljene. Pečajo se s podporami, z drugimi stvarmi se ne ukvarjajo. Večina je katoliških: ena strogo katoliška, tri zmerno katoliške, ena prijazna "krščanski misli". Ostale so svobodomiselnne, vsaka po svoje.

Edino dve sta, ki propagirati gotova načela: K. S. K. J. je propagatorica klerikalizma. Bila je ustanovljena v znamenju verskih ceremonij in je ves čas živela v njih. Katoličanstvo je zapoved vsakemu njenemu članu. S. N. P. J. je podporna organizacija zgrajena na svobodomiselnih načelih, katera smatra za resno stvar. V tem se razlikuje od drugih svobodomiselnih in "nepriustranskih" organizacij. To bi se ne bil v očeh nasprotnikov SNPJ. neodpustljiv greh. Za greh pa smatrajo, da ima S.N.P.J. tudi razredni značaj, to je, ona je na glasu kot organizacija, ki v političnih in gospodarskih bojih ni nevtralna ampak je na strani delavstva.

Delavstvo tvori veliko večino članstva vseh slovenskih podpornih organizacij. Drugih je v njih malo. Ampak ti "drugi", ki se ne čutijo delavci, vodijo in kontrolirajo precej organizacij — vodijo jih duhovno tako da škoduje interesom delavstva in koristi privatnim interesom.

Skozi zadnjih deset let in deloma v gotovih presledkih tudi pred tem časom, se vodi v naši javnosti sistematičen boj za iztrebljenje idejnega vpliva v S. N. P. J. V raznih kampanjah za pridobivanje članov je pristopilo v njo mnogo ljudi, ki so sovražno njenim načelom. Veliko jih je pristopilo ne da bi jih bilo treba siliti, ker jim je nudila boljše zavarovalniške pogoje kakor ostale organizacije. S pomočjo takega članstva skušajo zunanji poveljniki utrditi boj za breznačelnost tudi v njeni notranjosti.

Tako imamo pred nami čuden pojav, da so ljudje, ki se ne zanimajo niti za svoje organizacije, vsi vneti za "interese" S. N. P. J., dasi niso njeni člani. V skoro vseh slovenskih listih razpravljajo o njih. Vsi ti Mojzesi so prihiteli "na pomoč" članstvu S.N.P.J. in mu kažejo pot iz brezna zmot in prevar, v katerega so ga pahnil "rdečkarji".

"Ven s politiko iz jednote!" vpijejo vsi ki bi ji radi vtisnili svojo politiko. "Proč z veri sovražnim pisanjem v glasilu!" kličejo tisti, ki bi radi iz S.N.P.J. napravili drugo K.S.K.S. ali vsaj J.S.K.J.

Ti-le ljudje, ki so danes tako radodarni in nasveti in kujejo načrte za "obvarovanje" S.N.P.J., niso delali zanjo, jo niso gradili, jo niso branili pred napadi, niti niso protestirali, ko so videli slovenske socialistične

delavce, kako so jo zidali. "Saj se bo vse podrlo! Pomilovanja vredni reveži so, ki se puste vleči za nos," so zasmehujoče govorili tisti, ki so danes tako v skrbeh za S.N.P.J.

Najbolj se zanimajo zanjo "ekstremni" klerikalci in pa novokrščeni klerikalci kot je npr. lastnik cleve-landskega oglaševalnega plakata, ki izhaja pod imenom "Ameriška Domovina". Ta plakat je v izdaji z dne 25. maja priobčil "editorial", v katerem pravi med drugim:

"Od časa do časa smo prinašali na tem mestu trditve, da poslanje S. N. P. J. v Chicagi nikakor ni narodno, in da privednik "Narodna" v splošnem imenu te jednote je izven reda, zasmeh resnice in krinka za one, ki ne mislijo daleč. Mi smo trdili neprestano, da S. N. P. J. ni narodna, ampak rdeča, socialistična, torej mednarodna. Tekom zadnjih 14 let so v glavnem odboru te Jednote sami internacionalci, ki ne samo, da o narodnosti niso nikdar kaj pisali, nasprotno, norčevali so se iz narodnosti ter jo sramotili pred lastnim članstvom. V javnosti se je pa vedno kazalo ime: Slovenska NARODNA Podporna Jednota. Naši ljudje, ki se zavarujejo, ne pomislijo dosti. Privednik "narodna" je bila garancija dovolj. Pod krinko "narodna" so vitezi-vladarji te Jednote spravili skupaj, kar je danes socialističnega med Slovenci. Brez ogromne moralne in deloma tudi finančne podpore od strani gl. odbora S. N. P. J. ne bi bilo danes med nami nobenega organiziranega socialističnega delovanja. Naši delavci bi dobili več ameriških pojmov, bi si znali bolje pomagati naprej, da se jim ni iz Chicage neprestano trobilo in javkalo, kako je vse gnilo, kako je vse zanič kar je ameriškega. V tem oziru je gl. odbor S. N. P. J. mnogo zakrivil, da naši ljudje niso prišli naprej kot n. pr. Cehi, ki imajo sicer tudi socializem, toda je ves prežet narodne ideje, kakršne pri naših kranjskih socialistih absolutno nikjer ne vidimo . . ."

Za tem citira dopis dr. Kerna, ki je bil priobčen v "Prosveti" z dne 20. maja, da z njim "potrdi svoje dolgoletne trditve".

Našim sodrugom je zelo žal, ker S.N.P.J. ni še tako socialistična kot trdijo njeni nasprotniki. Mi bi radi, da bi bila socialistična v smislu kakor je Workmen's Circle. Tedaj bi storila veliko več tistega dela, kateremu pravijo nekateri "delo za narod". Kolikor je S. N. P. J. storila takega dela, ga je storila zategadelj, ker so delali v nji socialisti.

Pirčev editorial pravi, da so v gl. odboru SNPJ. že 14 let sami internacionalci. Ako s tem misli socialiste, je v zmoti, najbrž namenoma v zmoti. Za SNPJ. in za slovensko delavsko ljudstvo v Ameriki je škoda, ker v gl. odboru SNPJ. niso bili in niso sami socialisti. Na prosvetnem polju bi lahko pokazali mnogo več dela in uspehov, ako bi bila trditve "A. D." glede gl. odbora SNPJ. resnična. Mr. Pirc ni prišel v Ameriko šele včeraj. Prebrodil je že precej dežele in istotako tisti ki mislijo enako kakor on. Tem bi moralo biti znano, da je bila firma narodnjakarstva in narodnjaškega svobodomiselnstva že precej dobro zastopana — ne samo enkrat — v odboru SNPJ. Koliko jih je bilo med njimi, ki so kaj storili za "mili svoj narod"? Farbali so narod, rojake so smatrali za vir, ki se ga da izkoristiti. Boji, ki so jih vodili "internacionalni" socialisti proti narodnjaškemu (?) "svobodomiselnecem", še niso čisto pozabljeni. In to niso bili boji samo radi načel, ampak na prvem mestu je bila borba proti njim radi njihove korumpiranosti in njihove korumpirane ideologije.

Marsikdo se še lahko spomni businesske manije, ki se je razpasla v odboru SNPJ. pred dobrimi šestimi ali sedmimi leti. Iz same "ljubezni" do naroda in dela za narod so se posvetili privatnim poslom in računali na prosperiteto, do katere naj bi vsaj nekateri prišli na račun Jednote, ali s pomočjo Jednote. Po "rdečem"

je po springfieldski konvenciji SNPJ. v glavnem odboru čisto malo "dišalo". Napram socialistom je zavladalo hladno razpoloženje, in to v času, ko bi najbolj rabili moralne podpore, katere je Pirc toliko videl. Treba je bilo precej boja, da se je pogubne klerikalne tendence zopet potisnilo v ozadje.

"A. D." dela s svojo trditvijo krivico tudi sedanjemu gl. odboru SNPJ.; s strpanjem vseh članov v "en kos" se mu ni prikupila.

Dejstvo je, da so bili slovenski socialisti v Ameriki ki so delali "narodno", če hočete to besedo. Oni so bili, ki so napravili iz S.N.P.J. to kar je, in če članstvo hoče da jednota tudi to ostane, mora skrbeti da ji da več socialističnega duha kakor ga ima danes. Drugače bo šla po poti drugih.

Slovensko ljudstvo v Ameriki nima narodnih delavcev v nacionalističnem pomenu besede. To ni krivda socialistov. Ako se narodni duh v smislu nacionalizma ni med nami nikdar razvil, je temu vzrok dejstvo, da takih ljudi sploh ni bilo med nami — oziroma — bili so redki, pa še tisti niso znali delati "za narod". V takih razmerah se je pojavilo naše socialistično gibanje in je delalo kolikor je z danimi močmi v obstoječih okoliščinah moglo. Narodnjaki so lenarili, socialisti so delali, klerikalci so zavajali. Bilo je tudi drugih zavajalcev!

Pomankanje razumništva med našim narodom v Ameriki je glavni vzrok počasnega napredovanja na polju prosvete. Socialistov je bilo premalo, da bi mogli dobiti in vzdrževati zadostno število učiteljev in organizatorjev, nihče pa jim ne more očitati, da ne bi bili storili vsega kar so mogli.

Grajo, ki jo nekateri mečejo na socialiste, bi morali, če so pošteni, obrniti proti sebi. "Ameriška Domovina" npr. je tudi glasila podporne organizacije. Urednik Pirc ima v nji precej besede. Poleg SNPJ. je sedem drugih slovenskih podpornih organizacij, katere niso pod kontrolo "internacionalcev", torej so narodne organizacije. Ene so socialistom sovražne, druge "nepristranske", kar je le za spoznanje bolje kakor protisocialistične.

Zakaj te ne beležijo uspehov pri delu za narod, pri takemu delu kakršnega hočejo Pirc in tudi dr. Kern? Zakaj se ni na konvencijah teh nikoli ničesar podvzelo za akcije, s katerimi bi se poučilo naše ljudstvo o velikih možeh — pisateljih, pesnikih, slikarjih in drugih, ki jih je produciral naš narod?

Obračajmo stvari kakorkoli, ako najdemo kje kakšno skupino ki je bila aktivna na prosvetnem polju radi prosvete in umetnosti, bomo gotovo iztaknili socialiste.

Nekoč se je med nami pojavilo gibanje za ustanovitev Jugoslovanske akademije. Zasnovan je bil načrt, po katerem bi se razvila v prvovrstno vzgojevalno institucijo. Kdo so bili tisti, ki so jo propagirali? Socialisti. Zakaj se ni uresničila? Ker je še premalo socialistov med nami.

Kdo je zasnoval idejo književne matice? Socialisti. In če ni uspela kot bi radi, je vzrok zopet v premajhnem številu socialistov, v pomankanju izobraženstva in v pomankanju večjega števila ljudi, ki bi hoteli posegati po knjigah.

Kdo je razširil največ slovenskih leposlovnih del, največ Cankarjevih knjig, največ učnih knjig — takih iz katerih imajo naši rojaki priliko poučiti se o stvareh ki jih priporoča recimo dr. Kern? Socialisti.

Kdo je pričel v Ameriki gojiti slovensko dramatično radi umetnosti in ne radi interesov društvenih bla-

gajn? Socialisti v prvi, in narodnjaška društva šele v drugi vrsti.

Kdo je prirejal v naših naselbinah znanstvena predavanja, predavanja o slovenski literaturi, pisateljih, dramatikih, socialnih problemi itd.? Socialisti v prvi, in vsi drugi faktorji v — deseti vrsti. Vmes je prazno.

Največja bedastoča je trditev, da ne bi bilo med nami nobenega organiziranega socialističnega delovanja, ako bi ga ne podpirala SNPJ. Ako bi bilo odvisno od nje, bi ga res ne bilo. Če bi se pojavilo radi nje, bi ga ne bilo več. Res pa je, da trpi naš pokret za vse, kar enim ali drugim ne ugaja v SNPJ., dasi pokret kot tak v Jednoti in upravi nima odločujočega vpliva. Nič manj bedaste so ostale trditve "A. D.", ki so navedene v prej citiranem članku. Ako se slovenski delavci večinoma niso povzpeli med "srednji" razred, jim socialisti niso krivi. Zakaj jih niso dvignili drugi, npr. Pirc, Sakser, itd.?

Ako bi bila SNPJ. res tako socialistična kakor jo prikazuje klerikalni tabor, bi vladala v nji vse drugačno razpoloženje — v nji bi imeli res moralno podporo in Pircu, Zakrajšku, calumetskemu Češarku in drugim se ne bi prav nič izplačalo butati ob njo.

Ako bi bil gl. odbor tako socialističen kakor trdijo klerikalci obeh kalibrov, tedaj bi bil idejno in skorogotovo tudi v dejanjih enak odboru Arbeiter Ringa. Za slovenski narod bi bila to velika korist.

Ali kar še ni, lahko postane! Kar se je zamudilo, se lahko nadomesti.

(Dalje prihodnjic.)

***

North Carolina najnovejša postaja premogarjevega križevnega pota.

North Carolina je dne 28. maja postala najnovejša postaja premogarjeve križevne poti. V Coal Glenu se je dogodila eksplozija. Nad petdeset premogarjev je bilo ubitih. Ponovila se je ista tragedija kakor pri vsakem rovu, ki se spremeni v grob: vdove, otroci, prijatelji, redarji, rešilno moštvo, reporterji in — ožgana trupla, ki jih prinašajo na površja živi premogarji.

Eksplozija v Coal Glenu se je dogodila kakor se dogodi največ takih nesreč. Družba je zanemarjala varnostne naprave in riskirala v interesu profita življenje svojih delavcev.

Če ni drugih argumentov, so take nesreče dovolj zgovoren dokaz, da spadajo premogovniki družbi, ki jih bo obratovala radi potrebe, ne radi profita. Le družba, človeška družba, bo znala ceniti in varovati življenje ljudi, ki delajo zanjo.

***

Vse, kar so izumeli in ustvarili možgani, zapovedniki delu, je bilo prenešeno od generacije do generacije v možgane drugih ljudi. Tako se kupiči znanje. Glej, da boš tega prenašanja tudi ti deležen.

Stari cerkveni očetje so si belili glave, kje da je pekcl. Danes vemo: povsod, kjer je kapitalizem.

ADAMI PRED ADAMOM

Pogled v prazgodovinske dobe človeka.

Predaval Ivan Molek v klubu št. 1 J. S. Z. v Chicagu, Ill., dne 27. februarja 1925.

(Nadaljevanje.)

V teku zadnjih 15.000 let je človek ustvaril milijade bogov in vragov. Častil je vse od martinčka na skali in kače na solncu, od metulja v zraku do solnca na nebu; častil je živali, reke, drevesa, vulkane, ogenj, gore, zvezde in luno. Vse, česar ni razumel, je bilo božanstvo. Vsaka stvar, ki mu je bila dobra, je bila dobro božanstvo, a vsaka slaba reč, ki mu je povzročala trpljenje in boleznj, je bila hudoben duh. Iz te vere v prirodo so se razvile nebrojne vere v narajene malike. Človek je tesal, klesal in mesil bogove iz lesa, kamena in blata ter jim daroval žrtve, pel jim je slavo, kadar se mu je dobro godilo, in se jokal pred njimi, kadar mu je trda predla. Enkrat je človek častil tudi spolne organe kot božanstvo. Iz malikov, vidnih bogov, se je razvilo verstvo v nevidne bogove. Ti so bili izprva duhovi njegovih slavnih prednikov, poglavarjev in zmagovalcev, sčasoma so pa ti duhovi postali nevidni gospodarji vsega sveta, ki so ustvarili njega in vse, kar je, ki mu dajejo postave, kako mora živeti in ki se prikazujejo le duhovnom, ki so njegovi zastopniki na svetu. Tem bogovom je človek postavil oltarje in dal daritve, ne samo živalske, temveč tudi človeške. Strašna je bila doba te blodnje. Na tisoče in tisoče ljudi, največ mladih ljudi in nedolžne dece, je poginilo na oltarjih barbarskega človeka — ker so tako zahtevali duhovni na ukaz bogov. Prve takozvane civilizirane države v Aziji in Egiptu so bile več ali manj duhovniške države, katerih vladarji so bili veliki duhovni ali pod komando duhovnov.

Organizirane vere, ki še danes obstoje, izvirajo iz teh časov. Krščanstvo ima korenine v paganstvih raznih maloazijskih narodov. Razne dogme in obredi kristjanskih cerkva so živeli, seveda v drugačnem smislu, že v neolitičnih časih.

Nebrojne narodne šege, navade in igre izhajajo iz teh temnih časov. Vi bi se čudili, če bi mogli slediti raznim šegam in običajem tisočletja nazaj, kaj so ti običaji pomenili prvotno. Zakaj gore sveče ob mrliču, kadar leži na parah? Ta navada izvira še iz tistih časov, ko so ob času smrti kurili ognje okoli hiše, v kateri je bil mrlič, da bi prepodili smrt iz nasebine. Ali veste, odkod izvira takozvana "večna luč", ki gori pred oltarjem v cerkvah? Iz dobe, ko so še častili ogenj kot božanstvo. V onih časih ni bilo tako lahko zakuriti ogenj kakor danes, ko pranes užigalico ali obrneš zaklopko na plinski pe-

či. Treba je bilo drgniti les ob les in loviti dragoceno iskro s šopom suhe trave. Ko so imeli ogenj zakurjen, so ga skrbno čuvali. Vsaka druga je imela svoje skupno ognjišče in posebno čuvaja, navadno ženske, ki so skrbele, da ni ogenj nikoli ugasnil. Enkrat v letu pa so ogenj ugasnili. Navadno je bilo to na spomlad, kadar se prerodi priroda. Takrat je bil velik praznik. Vsa zadruga se je zbrala okrog oltarja na planoti in starešina je svečano ukresal nov ogenj, ki je zopet gorel celo leto do prihodnjega praznika. Ti prazniki so s časom prenehali, ampak čuvanje ognja, ta sveta šega davnih dedov, je živelo dalje. Celo Rimljani so imeli posebne device, katerim so rekli Vestalinke, ki so kurile sveti ogenj. Krščanska cerkev, ki je živ muzej nrtve preteklosti, je ohranila tudi to pagansko relikvijo v simbolu "večne luči".

Naj omenim še eno navado, ki je tako stara, da sega v najstarejše čase primitivnega človeka. To je stiskanje rok. Kadar srečamo prijatelja ali znanca, mu sežemo v roko. Ta navada nam je že tako prirojena, da se roka že sama od sebe iztegne, kadar se nam bliža človek, ki ga poznamo ali kadar dobimo novega znanca. Odkod to izvira? Vsaka stvar ima svoj vzrok in tako ga ima tudi stiskanje rok. V davnih časih je moral biti človek zelo oprezen, kadar je srečal tujega človeka. Ko je videl, da prihaja proti njemu tujec, se je najprej vprašal: "Ali me misli ubiti?" V roki se lahko skriva kamen ali ostra kost. Ravno to misel je imel tujec. Kako priiti do sporazuma, da ne prvi ne drugi nima ubijalskih namenov? Enostavno takole: ko prideš bližu, iztegneš desnico, ubijalsko roko, raztegneš prste in pokažeš tujcu, da je tvoja roka prazna, da nimaš namena ubijati. Ako on stori isto, je stvar rešena in lahko gresta drug mimo drugega, ne da bi se bala. Tako se je razvila navada, ki je že prvotno pomenila nevtralnost, danes pa pomeni spoštovanje in prijateljstvo.

Lahko bi vam naštel še mnogo in mnogo primerov o razvoju nešteti navad in šeg, ki izhajajo iz barbarskih časov in ki se še vedno drže človeka kakor klop, toda moral bi imeti najmanj deset dolgih predavanj samo o tem predmetu. Vsi takozvani narodni običaji — in tudi razni prazniki — ter neštete vraže, ki še živijo med preprostim ljudstvom, so se ohranile iz davnih dob.

***

Omenil sem že, da so za Kromagnonci prihajala nova ljudstva v Evropo. Znanstveniki so zasledili najmanj štiri narode, a nedvomno jih je bilo več. Po lobanjah, na katerih je neolitična in bronena doba jako bogata, spoznavajo učenjaki dvoje glavnih plemen: širokoglavec (brachycephalic) in ozkoglavce (dolichocephalic). Širokoglavi rodovi so živeli ob Donavi in v krajih današnje severne Nemčije, Poljske, Danske in južne Rusije, ozkoglavci so pa bili na obeh straneh Sredozemskega morja in na An-

glaškem. Prvi so bili velike postave, močni in širokih obrazov, izbočenega čela in skoraj ravne lobanjske kape, čisto bele polti, plavih oči in svetlih, največ rmenih ali rdečih las, dočim so drugi bolj nizke postave, čokati, ozkega, dolgega obraza in koničaste lobanje, zagorele polti in rjavih oči ter črnih las. Ta dva tipa se še danes potepata po Evropi. V vseh deželah in pri vseh belopoltnih narodih lahko vidimo širokoglavce in ozkoglavce, vendar pa je širokoglavski tip najbolj razširjen med takozvanimi severnjaki ali nordiki, medtem ko med južnjaki in po britiških otokih prevladujejo ozkoglavci. Ker sta se obe plemeni precej pomešali v zadnjih pettisoč letih, vidimo tudi širokoglave brunete (zagorela polt) in ozkoglave blondine.

Prvo ozkoglavno pleme, ki je nemara nasledilo Kromagnonce v Španiji in Franciji, so bili takozvani Azilijanci. Ta narod je ostavil fine kamenite in kostne izdelke. Zapustil je tudi neka hijeroglifična znamenja na kamenčkih, ki še danes niso pojasnjena, kaj pomenijo. Nekateri jih smatrajo za pismenke.

Pred 7000 leti pa so se naselili po vsem teritoriju ob Egejskem in Sredozemskem morju na evropski in afriški strani ter na britiških otokih Iberijanci, ki so tudi bili nizke postave in zagorele polti. Ti ljudje, ki so deloma še bili neoliti in deloma so že poznali bron, so prinesli v Evropo popolnoma novo kulturo, takozvano helijolitično kulturo, katera je bila svojedobno razširjena po vseh delih sveta v fistem pasu, ki se nahaja med tropičnim in zmernim podnebjem.

Tipični znaki te kulture so: čaščenje solnca (odtod ime helijolitična kultura, ker so častili nekak solnčni kamen), obrezovanje (ki se je ohranilo pri Judih), mumije (zavijanje mrličev v platnene povoje, nakar so jih posušili), veliki kameniti oltarji (Stonehenge na Angleškem), tetoviranje (vbadanje barve z iglo pod kožo), stisnjen glav otrokom s trdimi obvezami in simbol, ki je znan z indijsko besedo "svastika".

Vse te znake je slediti po Angliji, Španiji, Egiptu, Mali Aziji, Indiji, na otoku Borneo in v Peru v Južni Ameriki. Zlasti znamenje svastike je opaziti na ostankih svetišč in posodja skoraj po vsem barbarskem svetu. Tudi Indijanci v Severni Ameriki so imeli to znamenje.

Medtem pa, ko so v južnozpadni Evropi vladali iberijanski barbari, ki so na ogromnih kamenitih oltarjih darovali človeške žrtve solncu in drugim bogovom, je v Mali Aziji že klila najprimitivnejša civilizacija. Že prej sem rekel, da so belopoltna ljudstva, ki so se naselila med rekama Tigris in Evfrat, dolgo prej razvila neolitično industrijo in prišla v štadij poljedelstva kot barbari v Evropi. Mezopotamski neoliti so skorajda imeli udomačeno živino in polja obsejana z žitom pred 15.000 leti. Kruh je prišel iz Azije. In za časa, ko so neznan ljudje zabijali kole v dno švicarskih jezer ter

postavili koče na odrih nad vodo pred 7.000 leti so v Sumeriji, "deželi med dvema rekama" (to je Mezopotamija v grškem), že zidali mesta in temple ter začrtavali na tablice iz glin takozvane klinopisne pismenke. Za Sumerijanci so prišli Asirci in Babilonci. Od tam je civilizacija potovala v Egipt, kjer so pred 6000 leti zgradili piramide, ki še danes stoje in nemo govore o slavi takratnega stavbarstva — in obenem o mukah suženjskega dela. Iz Egipta se je civilizacija raztegnila po vzhodni obali Sredozemskega morja na Fenicijo in Kreto, odkoder je krenila na Grško in nato v Rim.

Pred 3000 leti so prišli v Evropo Ariji, naši direktni predniki, ki so se razvili na planinah južnosrednje Azije in nekoč govorili en sam jezik. Prišli so Kelti, Iliri, Grki, razni latinski rodovi, stoletja kasneje pa germanski in slovanski narodi. Ariji so si podvrgli vse takrat živeče evropske barbore, katere so deloma zatrli in deloma absorbirali. Uničili so helijolitično kulturo na jugu in prinesli novo življenje.

Stopili smo na prag zgodovine. Naša naloga, naslikati Adame pred Adamom, je zdaj končana.

(Dalje prihodnjč.)

***

Debs v Madison Square Gardnu.

Dne 3. maja je bila otvorjena v Madison Square Gardnu v New Yorku slavnost petindvajsetletnice podporne organizacije Workmen's Circle. Na tisoče ljudi se je drenjalo pred ogromno dvorano. Petindvajset tisoč oseb je napolnilo notranje prostore. Židovsko delavstvo je praznovalo svoj veliki dan, obletnico organizacije, ki jo je zgradilo z naporom in žrtvami kakršne pozna malokatera podporna organizacija v tej deželi. Na slavnosti niso bili samo Židje, ampak tudi par tisoč drugih delavcev sodrugov, ki so prišli da solidarno manifestirajo uspeh petindvajsetletnega dela.

Govorniki na slavnosti niso bili kapitalistični politiki. Organizacija jih ni vabila. To naj si zapišejo v spomin tisti v jugoslovanskih podpornih organizacijah, ki so mislili ali mislijo, da je za podporno organizacijo življenska potreba, da nastopajo na njihovih slavnostih politiki kapitalističnih strank in diplomatični zastopniki kapitalistične vlade.

Na slavnosti Arbeiter Ringa je govoril mož, kateremu so državljanske pravice odvzete, mož kateri je bil za svoje prepričanje v ječi — Eugene V. Debs. Petindvajset tisoč ljudi ga je pozdravilo kot sodruga. Tisoče rdečih zastavic mu je plapolalo v pozdrav! Bila je socialistična slavnost, ki je imela socialistični značaj. Kdaj bo slovensko delavstvo prišlo tako daleč, da bo v znalo v malo večjem številu kakor sedaj socialistično misliti, delati in nastopati? Čas bi že bil za tako radikalno spremembo med nami!

"Sodrug! prijatelji, bratje in sestre," je pričel Debs, "ko gledam vaše žareče obraze v tem slovesnem trenutku, čujem utripe vaših sre, in moje bije enako z vašimi . . . Ali bom praznoval z vami tudi petdeset-

letnico Arbeiter Ringa? . . . Vidite, jaz nisem sedemdeset let star. Jaz imam le dvakrat 35 let! Jaz se ne bom nikoli postaral, kajti v meni je duh večne mladosti. Noben človek, ki čuti v sebi ideale mednarodnega socializma, se ne more postarati . . . Socialnemu revolucionarju ni ječa nikakršen strah; on prenese vse, kajti on ne klone, on ne omaga. Njegove noge so morda med kamenjem, toda njegova glava je med zvezdami . . .

"Tisti ki napovedujejo vojne naj se tudi vojskujejo . . . Moja želja je, da bi bili delavci te dežele dovolj patriotični in dovolj odločni odkloniti boriti se v vsaki vojni . . . Če kapitalisti hočejo vojno, naj grejo sami v zakope in se sami bore."

S takimi govori na svojih priredbah se Arbeiter Ring ne bo prikupil zavarovalniškemu komisarju reakcionarne države New York in nikomur, ki prisega na zastavo dolarskega patriotizma. Toda Arbeiter Ring gre kljub temu svojo pot, ki je socialistična pot! Tudi rdečih zastav se ne straši.

***

Samoodločevanje Kitajcev na Kitajskem.

V Šangaju na Kitajskem je izbruhnila stavka tekstilnih delavcev v tovarnah japonskih kapitalistov. Policija tujih sil je nastopila proti njim in sodišče, sestojče iz članov tujih sil in kitajskih "zastopnikov" je sodilo "hujskače" na stavko.

Kitajsko dijaštvo, ki simpatizira s stavkujočim delavstvom v Šangaju, je priredilo velike demonstracije, proti katerim je nastopila mešana policija. V provociranih izgrelih je bilo več dijakov ubitih in večje število ranjenih.

Vse kapitalistične sile, ki imajo svoje interese na Kitajskem zavarovane s posebnimi pogodbami in privilegiji, sodelujejo pri vzdrževanju "mira in reda" v Šangaju. Njihovi časnikarski poročevalci pa širijo vesti, da stoje za izgredu agentje ruskega boljševizma in ruskih interesov.

Dogodki v Šangaju so nov atentat na kitajsko ljudstvo, kateremu se odreka pravica gospodariti na svoji zemlji. Dijaštvo ki je demonstriralo v Šangaju in pozneje v znak solidarnosti po drugih kitajskih mestih, je narodno in demonstriralo je proti tujim imperialističnim državam radi njihovega vmešavanja v zadeve ki so stvar Kitajcev. Postavilo se je na stran delavstva ker so nastopili proti stavkarjem oboroženi redarji tujih držav na kitajski zemlji. "Tujci" so obsovaženi na Kitajskem, toda le tisti tujci ki so na Kitajskem zato da jo izkoriščajo in da zatirajo kitajsko ljudstvo. Na Kitajskem vre in temu vretju pravijo kapitalistični agentje "boljševizem", "rdečkarstvo" in "komunizem". S temi med nemislečim svetom v inozemstvu diskreditiranimi besedami skušajo odvrniti vsake simpatije od Kitajcev, ki kljub svojemu ogromnemu številu še niso gospodarji na svoji zemlji. Nastop kitajskega dijaštva skupno z delavstvom dokazuje, da se mlada Kitajska vzbuja in da se bliža čas, ko bo pomedla tuje vsiljivce s svoje zemlje.

***

Kapitalizem in klerikalizem sta tako združena, da zaboli drugega, če udariš prvega.

ANGELO CERKVENIK:

SKOZI MEGLO

(Nadaljevanje.)

Vedela sem, Ivan. Prav natanko sem vedela. Iz srca rada bi ti bila rekla: "Pojdi, Ivan, in pozabi name!" Pa nisem rekla, ker si moj, ker sem te vzela v svojo posest, ker ljubim tudi najnepomembnejši papir, in kako bi ne ljubila tebe, te bogate posesti! Kako bi te mogla pustiti! Ne bi bila človek!

Ivan, ko pišem početek te oporoke spiš. Dobro je, da spiš. Tvoje telo je izmučeno in izprebičano. Pokoriš se za svoj greh. In tvoj greh je bil morda večji kakor moj. Večji! Večji, ker si mislil, da moraš pred svetom vzeti v zaščito — vlačugo! A jaz sem brezmadežna. Ne obsojam te — samo ljubim te.

Ljubim te, dasi v bistvu nisi boljši kakor drugi. Kako bi mogel biti boljši. Saj si samo človek. Koliko se moreš sploh razlikovati od drugih. Kolikor po obliki, toliko po vsebini! Človek ostane večno človek, zato je ne more biti niti polbog, niti bog.

Pa te vendar ljubim. Zakaj te ljubim? Ne vem. Lep si, silno strasten si v življenju in izredno egoističen. To poslednje mi je morda najljubše. Zdrav si. Pa saj je vseeno, zakaj . . .

Nisi me spoznal. Nisem otrok. Nikdar nisem bila otrok, niti tistikrat ne, ko si me peljal iz hiše sramote in smrti. Tebi sem lagala in drugim sem lagala, toda nikdar nisem namenoma lagala. Lagala sem, kakor lažeš ti vse svoje življenje.

V bordelu sem uživala. Neizmeren je bil moj užitek. Danes še-le to občutim, četudi bolešno. Gledala sem ljudi in gledala sem sebe. Tam sem spoznala smešnost človeka. Razumeš ti pa niti danes ne morem, kako se je moglo zgoditi, da sem šla s teboj. Mogoče ti bom mogla povedati nekoč pozneje.

Tudi pozneje sem se še igrala z ljudmi. Okrutna sem bila včasih do blizu meja norosti. S slastjo sem vsesavala sadove svoje okrutnosti. Nikdar ne pozabim nemočnega svinjskega župnika v naši vasi. Še danes bi ga mučila. Razgalila bi se pred njim. Letala bi po sobi, da bi ves upehan padal pred moje noge, da bi se spotikal in padal, da bi ves krvavel — potem bi ga pa opljuvala! Strašno, nepopisno sovražim nemočne, pohlepne starce. Grd mrčes so, umazana golazen.

Ah, Ivan, saj nisem takšna! Le včasih se mi blede . . . Danes, Ivan, samo danes, ker si tako žalosten.

Ne, Ivan!

Zopet sem hotela lagati. Res je kar sem pisala. Resnico, čisto resnico moram pisati. Pre-

nehati moram. Tvoj bolestnožalostni smehlaj me je upijanal . . . lagati bi morala."

Odložila je pero. Naslonila je glavo na roki in jokala. Ni vedela, če je pisala resnico. Ali je hotela premagati svoje samoljublje pretiravala in se umazala tako, kakor bi ne smela? Ali ne bodo ponižani povišani? Da, Kristusu je verjela, Kristusa je ljubila. Stresla se je po vsem telesu, ko se je spomnila, kako je včasih v družbi svojih tovarišic poljubljala Kristusa na mrzle, lesene noge, kako strastno . . .

"Strašno, strašno . . ." je zašepetala.

Vlegla se je ter hotela zaspati. A venomer so se vračale črnogrdi misli. Kar naenkrat se je vprašala glasno kričeče, s hrapavim glasom: "Blaznost! Kaj me vse to briga? Ali ne morem spat, kakor spijo vsi drugi ljudje?"

Prestrašila se je svojega glasu. Grd je bil in star. Gube je imel. Jasno je spoznavala. Ali tako star, že tako star, se je vpraševala. Zdelo se ji je, da se ji približuje smrt.

Odrinila je z rokama prikazen in na pol ubita zadremala.

Ivan je slišal njene kričeče besede in v polsnu se je dvignil, toda popolnoma predramil se ni.

Sanjal je, da gleda mnogo, mnogo črnooblečenih gospodov, ki stoje okoli Olge. Olga leži naga na mrtvaškem odru. Samo bel venec pokriva njeno telo. Počasi se ji približujejo in tedaj se kar naenkrat in nepričakovano njihova usta spremene v dolge svinjske rilce, ki se z vso silo zalate v njeno telo in se besno zagrižejo vanj. Vsak pograbi kos mesa in odhiti ž njim, le en sam ostane in obgrizuje okostenjak. Okostenjak je ves krvav. Tedaj pogleda previdno temu poslednjemu, ki je še ostal, v obraz in s strahom spozna v svinjskem obrazu poteze svojega lastnega obličja . . .

Kriknil je in se prebudil.

Po naravnem nagibu stegne roko proti njeni postelji ter otiplje njeno glavo.

"Živi . . . samo sanjal sem . . . samo sanjal!"

Srce mu je močno udarjalo. Po vsem telesu je bil poten.

"Strašna noč, prva noč ljubezni!"

Njegov smehlaj je bil podoben smehlaju vedno smehljajoče se, napol strohnele lobanje, ki jo je imel v Trstu na svoji pisalni mizi.

Olga je težko dihala.

"Ko bi vsaj umrla!"

Rekel je tiho, tiho, ne niti rekel ni, komaj zaželel je, pa se je prestrašil, da je slišala. Ni slišala; trdo je spala.

Dva meseca sta potovala. Prepotovala sta vso Poljsko, ogledala sta si vsa večja poljska in ruska mesta. Hitela sta, drdrala sta iz mesta v mesto, da bi našla mir in pokoj, pa ga nista našla. Prva noč njune ljubezni se je ponavljala

z vsemi svojimi strahotami vsako noč. Nikdar nista drug drugemu pripovedovala o svojem trpljenju; ona je pisala v svojo "oporoko", on svoj dnevnik.

Smehljala sta se drug drugemu, obkladala sta se z najlepšimi priimki, božala sta se in poljubljala . . . vesela sta bila in srečna.

Meseca julija sta se vrnila v Trst. Do konca decembra nista zahajala nikamor. Živela sta edino le doma. Ivan je mnogo pisal in študiral, Olga pa je opravljala mnogovrstna gospodinjska dela.

Neizmerno lepi so bili tisti dnevi. Dasi sta oba natanko vedela, drug o drugemu, kako sta nesrečna in nezadovoljna, vendar si tega nista nikoli niti poskušala povedati. Skoraj uživala sta v tej navidezni sreči, znotraj krvavi in vsi pohabljeni. V naročju mu je presedela dolge ure . . . Kakor dva otroka sta se poljubljala in božala . . . Njegove skrbi niso nikdar pisale svojih potez po njegovem vedno smehljajočem se obrazu, nikdar se niso izražale v njegovih vedno živahno veselih očeh. Težke skrbi so ga trle. Vsa klientela ga je zapustila, vsi so odšli k drugim kazenskim zagovornikom. Odpustiti je moral vse svoje osobje in krvavo delati do poznih ur, da si je s peresom prislužil kot publicist in novinar toliko, da nista z Olgo trpela pomanjkanja. Tudi prihranki so pojemale in vse raznovrstne dragocenosti in starine je razprodal, da bi žena ne opazila, kako beden je njun gmotni položaj. Končno je bil prisiljen po novem letu popolnoma zapreti svojo pisarno in se udnjati policiji kot policijski uradnik — detektiv.

Strastno je ljubil nekatere zločince in prav gotovo je pri njegovem sklepu, da pojde k policiji, v znatni meri odločevala ta ljubezen in upanje, da bo mogel marsikaterega zločinca rešiti pred policijo in zaporom.

Kadar je prišel v kavarno, so se njegovi bivši prijatelji in znanci dvignili in demonstrativno zapustili kavarno. Mnogokrat se je to ponovilo. Popolnoma se je spremenil. Najrajši bi bil jokal . . . Če bi mu vsaj kaj rekli, karkoli že, če bi ga opsovali, pretepli . . . Toda vsega tega ni bilo: ignorirali so ga, izogibali so se mu, kakor kužni bolezn. Niti najmanjše prilike mu niso dali, da bi se bojeval. Z izolacijo so ga hoteli ubiti. Spoznali so, s kakšnim orožjem je moči ubiti tudi velikana. Treba mu je vzeti možnost borbe. In niso se zmotili — zmotili so se le, ker so ga smatrali za večjega junaka, kakor je bil v resnici.

Nekega dne je srečal pred magistratom svojega prvega šefa, znamenitega kazenskega zagovornika Drja. Rappio. Šla sta mimo namestništva k morju in ob morju proti sv. Andreju, kjer je Rappia stanoval.

"Gospod doktor, mu je rekel Rappija, napravili ste veliko neumnost. Mislil sem, da ste mnogo pametnejši, pa sem se zmotil. Da vam

povem po pravici in kakor se spodobi staremu in dobremu prijatelju: smatral sem vse to vaše početje do te nesrečne poroke za popolnoma navadno, toda rafinirano reklamo. Tako so mislili tudi moji stanovski tovariši, pa so se vsi zmotili. Včasih sem vas hotel posnemati, pa sem prišel do prepričanja, da imitacija nikdar ne doseže originala, najmanj pa pri reklamah. Vidite, prepričan sem bil, da je vse to bila zgolj reklama. In verujte mi: še sedaj sem prepričan, da ste hoteli efekt te reklame pomnožiti in ste zato vzeli to prostitutko za ženo. Žal — streljali ste mimo cilja! Pametni ste dovolj, da morete spoznati, kako resnično je, kar trdim. Glejte, ta reklama je vlekla le toliko časa, dokler niste vso stvar s poroko končno veljavno likvidovali. Prehitra likvidacija vas je uničila. Stvar ste morali zavleči, uprizoriti še dvoje, troje procesov, nekoliko škandalov, in danes bi bili mož! Kaj je zdaj ona, kaj ste vi? Nič, vam pravim! Prav nič! Ona je omožena gospa, če ravno hočete, milostljiva, milostljiva gospa brezposelnega kazenskega zagovornika, vi pa niste prav nič drugega, kakor navaden zakonski mož! Mnogi mislijo, da ste neumen. In če natanko premislite, ali nimajo . . .”

“Dovolj!”

Mirno je presekala njegov govor. Razdražen je bil in silno ga je mikalo, da bi prijel Rappio za lase in ga pomočil v morje dvakrat, trikrat, da bi se napil umazane, slane vode.

“Gospod doktor, je Ivan nadaljeval po kratkem odmoru, kako dobro in pametno bi bilo, če bi se vi ne vtikali v življenje drugih, v življenje, ki ga ne morete razumeti, ki ga ne morete doumeti, ki ga ne morete niti v obrisih pojmovati! Prav zares, gospod doktor, občudujem vaše možgane, ki morejo zamisliti takšno gorostasno budalost! Nikar me tako preplašeno ne pogledujte, gospod doktor! Da, budalost je to! Mislim, da ni nič primernejšega, kar bi se moglo imenovati budalost, kot ta vaša duhovitost . . . Mogoče pa vam delam krivico . . . Pa pustimo, iskreno vam povem, zakaj sem se poročil z Olga. Umrla bi bila od glada, neizrekljivo se mi je smilila.

“Tako umreta oba!”

“Če oba umreva, bom potolažen!”

“Naivni ste, gospod Ladavac!”

“Vam na ljubo, gospod doktor!”

“Razdraženi ste, ali sem vas mogoče razžalil?”

“Ne, kje! Ali mi niste naravnost povedali, da je moja žena vlačuga!”

“Prijatelj, če ste se poročili z vlačugo, morate vendar vedeti, da jo ne morem imenovati devico!”

“Tako torej!”

Glas se mu je tresel, svojega razburjanja ni mogel več premagovati. S satansko naslado je nadaljeval:

“Vaša žena, gospod, gospodar moj tudi ni devica . . . ha, ha . . . Zapomnite si, ni! In vaša mala Anica ni vaš otrok, ni vaš otrok! Zapomnite si to!”

Mirno ga je vprašal Rappia:

“Kaj veste, kdo vam je povedal?”

“Nihče!”

“Kako to?”

“Anica je moja hčerka!”

“Vi — —”

Dalje prihodnjtč.

***

Zmaga socialističnih in unijskih kandidatov v Minneapolisu.

Dne 19. maja so se vršile v Minneapolisu, Minn., primarne volitve za nominiranje aldermanskih kandidatov. V minneapolisem mestnem svetu, ki ima šestindvajset članov, je že več let zastopana močna skupina socialističnih aldermanov. V sedanjem mestnem svetu imajo socialisti in unije štirinajst članov, kapitalistične stranke pa dvanajst. Termin traja dve leti. Vsako leto se voli polovico odbornikov. Vsi socialistični in unijski aldermani, katerim je termin potekel, so bili ponovno nominirani kljub silni kampanji proti njim, ki so jo vodili kapitalistični interesi. Končne volitve se bodo vršile dne 8. junija. Socialistični in unijski aldermani imajo v mestnem svetu večino od 1. 1923 naprej.

***

Kampanja laži.

Trošenje laži je najljubše orožje brezvestnih elementov. Ni ga bilo gibanja v zgodovini preteklih petdesetih let, ki bi bilo toliko obmetavano z lažmi kakor socialistično. Do 1. 1918 so se borile proti njemu s tem orožjem le kapitalistične in nazadnjaške sile, po tem času pa jih posnemajo tudi “komunisti”.

International Information (publikacijski biro socialistične in delavske internacionale s sedežem v Londonu in na Dunaju) je objavil nekaj komunističnih laži o socialističnem gibanju in ob enem resnična dejstva, s katerimi je jasno dokazal, da namen komunističnega časopisja ni poročati resnico o delovanju socialističnih strank, ampak namenoma lagati o njih, “da se jih diskreditira in oblati med ljudstvom”. Taka je komunistična strategija v boju za “enotno fronto”. Z njo so res prišli v enotno fronto s tistimi, ki se proti socialističnim in delavskim strankam poslužujejo laži.

***

Ni bilo pritožb.

Trgovec: “To so najnovejši patentirani rešilni pasovi in popolnoma varni. Na vsem svetu ne dobite boljših.”

Potnik (ki se je pripravljaj na pot čez morje): “Ali pa so ti rešilni pasovi tudi zanesljivi?”

Trgovec: “Na vsak način! Prodali smo jih doselej okrog ducat, pa nismo dobili še nobene pritožbe.”

Potniku se je nekaj posvetilo v glavi. Odšel je ne da bi kupil pas. — *Passing Show.* (London).

GLASOVI IZ NAŠEGA GIBANJA.

DOPISI.

Hrepenenje po sreči.

VIRDEN, ILL. — Vsak človek hrepeni po boljši bodočnosti. Sedanjost je mizerna, po nekod neznosna, bič izkoriščanja tepe delavce, in v tej mizeriji se trpeči in potlačeni tolažijo, da zasije nekoč svetlejša solnce.

Samo želiti je sicer lahko tolažba, toda drugega ni. Delati, boriti se za boljšo bodočnost, to je druga stvar. Človeška družba sestoji iz organiziranih celic. Tiste, ki so jačje, vladajo; druge se upirajo. Tretje se bore, da zavladajo.

Tudi delavci so pred leti spoznali, da je posameznik šibka stvar. Delavec kot posameznik nima nobene moči in ne pravic. Delavec združen z delavcem v skupni organizaciji z skupnimi nameni in cilji — to je NJEGOVA moč!

Tako je nastalo socialistično gibanje — gibanje zatiranega proletariata. Cilj socializma ni samo da pribori delavcem izboljšave in sedanji družbi pod sedanjimi gospodarji in vladami. Cilj socializma je delavstvu priboriti VSE KAR MU PRIPADA!

Socializem hoče osvojiti VES SVET za delavstvo. Kajti vse kar je človeštvo zgradilo, je zasluga tistih ki delajo, bodisi fizično ali duševno. Edino tem gre pravica do vsega, kar so ustvarili.

Nad šestdeset let že imamo organizirano socialistično gibanje. Mnogo se je spremenilo med tem časom. V marsičem je delavec svobodnejši kakor je bil pred pol stoletjem in prej.

Suženj pa je še vedno. Še vedno je priklenjen na garanje v interesu drugih. In to je temeljno zlo današnje gospodarske uredbe.

Kakor je bil proletarijat v stanju zmagovati in si priboriti svobodščine v prošlosti, si jih bo v bodoče. In jasno je, da je tudi končna zmaga NJEGOVA.

Zakaj ne zmagujemo hitreje?

Če bi rekli, da je naše počasnosti kriv kapitalizem, ne bi povedali resnice. Sami smo jo krivi! Premalo zanimanja je še med nami. Premalo se učimo, svoje organizacije zanemarjamo, socialističnih in drugih delavskih listov se vse preveč branimo — in branimo se jih v svojo škodo.

Še ko smo bili v starem kraju so nas učili, da bdi nad nami vsevedno in vsegamogočno bitje, ki nas čuva nesreč in nas vodi "po pravi poti". Tak nauk je za delavce škodljiv. Koristi edino tistim ki žive na račun delavčevih rok. Oznanjevalci takega nauka so tudi danes naši sovražniki. Tudi danes nas odvračajo od socialistične organizacije. Hlapci kapitalizma in vladarjev ne morejo, ne smejo in ne znajo delati drugače.

Ko smo bili še v domovini, so nam zabičevali: "Ne v soc. organizacijo! To bi bilo proti sveti veri!"

Delavec, ker je bil neveden se je zbal in marsikateri je postal sovražnik svojih interesov, ker je VERJEL zapeljivcem. Z vero so ga omamili. Izkoriščevalci pa je dajal v bogaime, "podpiral" reveže in bil je prijatelj duhovnikov in "svete vere".

Zakaj se delavec ne vpraša, čemu mu tisti za katere gara branijo v organizacijo? Zakaj ne pomisli, čemu

da mu delodajalec in njegova maziljena in nemaziljena gospoda brani vstop v socialistično organizacijo? Ali ne samo raditega, ker bi delavstvu KORISTILA? Ako nima klerikalen list, duhovnik, delodajalec in vsak drug izkoriščevalec nič proti ako hočeš iti v privatnim interesom neškodljivo organizacijo, zakaj bi tebi kot delavcu že zdrav razum ne veleval, da je tvoje mesto samo v socialistični stranki?

Praviš: "Čeprav grem, saj ne bo nič drugače!" Če boš ti tako govoril in če bo stotisoče drugih delavcev tako govorilo, seveda ne bo drugače! Kako pa naj bo? Rešitev, dragi sotrpin, je v tvojih rokah! Tisti, ki bdi nad teboj, te ne bo varoval! To veš iz lastnih izkušenj. Ko so trpeči pred dolgo dobo vpraševali takratne duhovnike, zakaj jim ne pomaga vsemogočni, ki "vse vidi in vse ve", tedaj so se duhovniki posvetovali in nato zapisali v svojo sveto knjigo: "Pomagaj si SAM, in Bog ti bo pomagal!" Ali razumete, kako je znala cerkev že od nekdanj varati zatirane in izkoriščane! Na enem kraju ti pravi: "Ogibaj se socialistične organizacije!" Na drugem pa ti pravi: "Pomagaj si sam . . ."

Delavec, otrepi se mlačnosti in brezbriznosti. Pririni se k spoznanju, da je moč v tebi in v tebi enakih. "Pomagaj si sam . . ." Torej — pojdi v socialistično organizacijo in razširjaj socialistični nauk! Bori se za svoja prava pod svojo zastavo in pomni, da le v tem slučaju si boš mogel pomagati sam — ne sam kot posameznik, ampak kot posameznik z drugimi posamezniki — vsi skupaj mogočna celota — internacionala!

Frank Hersich.

Prva konvencija članstva socialistične stranke dobro uspela.

CLEVELAND, O. — V soboto dne 30. maja se je vršila v Clevelandu konvencija članstva socialistične stranke — prva izmed petih, ki se bodo vršile to poletje v raznih krajih Zedinjenih držav. Predsedoval ji je E. V. Debs. Razun članstva iz Ohío so se je udeležile večje skupine članov in članic iz Michigana, zapadne Pennsylvanie, W. Virginije in New Yorka. Navzočih je bilo tudi precejšnje število članov J. S. Z. iz Clevelanda, Collinwooda, Girarda, Barbertona in Warrena.

Zvečer se je vršil banket, ki je bil nepričakovano dobro obiskan. V nedeljo 31. maja se je vršil pod avspicijo soc. stranke velik shod v mestnem auditoriumu, katerega se je udeležilo nad 4.000 oseb. Glavni govornik je bil E. V. Debs, ki je s svojo živo, v možgane in srce segajočo besedo pozival delavstvo v socialistično stranko in na borbo proti reakciji in kapitalizmu.

Vpoštevajoč da v Clevelandu socialistična stranka ni to kar je bila do Palmerjevih progono in notranjih razkolov, to je, da kot organizacija ni več tako močna, smo z uspehi konvencije, shoda in drugih priredb povsem zadovoljni. Tudi Cleveland se bo prebudil in zavzel svoje prejšnje mesto v socialistični stranki.

Ob priliki shoda in konvencije se je mudil med nami tudi sodrug John Bayer iz Chicago, ki je prišel sem v družbi girardskih slovenskih sodrugov.

Poročevalec.

Premogarji pod križem.

HOMER CITY, PA. — Noben stan ni izspostavljen prošlih par let tolikim neprilikam kakor ameriški premogarji. Tisoče jih strada. Mnogi drugi tisoči so v pomankanju. Eni so izprti. Drugi delajo pod suženjskimi razmerami. V mnogih revirjih se uvaja "odprta delavnica". Člane unij se provocira. Baroni se jim rogajo. Kaj naj počno družine premogarjev, takorekoč privezane na "kempe" v katerih žive, v takih razmerah?

Kakor je za premogarje slabo v Ohiju in Illinoisu, tako je zanje slabo v Pennsylvaniji. V tukajšnji Indiana County so delavske razmere pod ničlo. Dne 27. aprila je pričela B. R. and P. Coal Co. obratovati rov št. 2, toda pod "posojenim" imenom, da ne bi prišla legalno in "moralno" v navskrižje z unijo radi pogodbe. Rov je namreč pričel obratovati po načelu "odprte delavnice" s plačilno lestvico z leta 1917. Unijski premogarji so piketirali zjutraj in popoldne. Kompanija pa je izposlovala sodnijsko prepoved (injunction), ki ukazuje članom unije, da se ne smejo na noben način in pod nobeno pretvezo "umešavati v zadeve premogovniške družbe". Nekaj premogarjev je bilo pozvanih na sodišče da se zagovarjajo, češ da so nadlegovali lojalne delavce in jih nazivali s psovko "skeb".

Drugi rovi tod okoli, kar jih je bilo unijskih ne obratujejo. K stavkokazem sta se dosedaj, ko to pišem, pridružila tudi dva Slovenci. Pretežna večina teh je 100% za 3 K. Tudi g. Nunc agitira za plačilno lestvico z leta 1917 in laže, da ima kompanija že 400 delavcev vpsljenih. V resnici se potikajo okoli rova deputiji, katerih je dosedaj do 70, vseh zunanjih (importiranih) delavcev pa je okoli 190.

Naval na organizirane premogarje je torej ogromen. Z vseh strani pritiskajo na nas. V W. Virginiji se boore premogarji pod tiranijo operatorjev, ki kontrolirajo vse oblasti. Unija pa je v političnem oziru tako slaba — dejal bi — brez vsake zaslombe. Tó je za premogarje po vsi Ameriki zelo draga šola. Ako bi vsaj dve tretjini ameriških premogarjev bilo organiziranih v socialistični stranki, kakšno silno moč bi imeli! Gospodje mogotci bi vse drugače postopali z nami, ker bi imeli opraviti s silo, s katero bi hočeš nočeš morali računati. — *Poročevalec.*

Ali bo cerkev rešila delavce?

JOHNSTOWN, PA. — Poročal sem že, da se nekaj johnstovskih Slovencev počuti tako izgubljene in tuje med tujimi celo v cerkvah svoje vere, da hočejo nasebino zadolžiti za kakih šestdeset tisočakov. Če bi zadolžili le sebe, ne bi bilo ničesar napačnega. Smo za svobodo tudi v tem oziru. Ampak s takimi stvarmi je tako: najprvo dolg, kateremu se ne bi ognili kakor hitro kupijo ali pa recimo zgrade cerkev. Potem se izvoli cerkveni odbor in župnik pride. Če je župnik "mož na mestu", to je, kos svoji nalogi, bi imel v par letih dve tretjini nasebine v svojih kleščah, ako se bi "napredna" nasebina medtem na zavedla nevarnosti finančnega bremena ter svoje energije rajše porabila za kako koristnejšo ustanovo.

Razpoloženje za cerkev (kolikor ga namreč je) je čisto naraven pojav. Pred leti, ko je bilo v Johnstownu in bližnji okolici vsaj malo aktivnosti na političnem in prosvetnem polju v naprednem smislu, se bi o ustanovitvi slovenske fare ne moglo dosti govoriti. Danes, ko teh aktivnosti ni več, ko je število bivših

"svobodomiselnec" pričelo misliti na zadnjo uro, eni pa na "kšeft", je pa postala potreba "rešiti naše duše".

Butlegerjem nova cerkev ne bi škodovala, vsaj tistim ne ki bi imeli svoje lokale v bližini cerkve. Imeli bi večje dohodke in radi tega bi tudi za cerkev lahko nekaj dali. Drugim vernim in napolvernim katoličanom pa bo napravila toliko nepotrebnega bremena, da bo precej stoka, predno bo bankrotirala. Če bi imeli v tem okraju recimo petsto rojakov, ki bi dali za hram božji vsaki sto capakov, bi se nabralo dovolj za začetek, tako da bi se napravilo le par tisočakov dolga, če bi se skromno začelo. Toda ali je kdo v Johnstownu ki veruje da je tukaj toliko pobožnih duš?

Tisti ki hočejo cerkev — dobro, zgrade si jo naj, ali jo najamejo, ali jo kupijo. Kdor pa noče gledati kako bi nasebina pozneje zagazila v duševno mrtvilo in nazadnjaštvo ala Joliet, Calumet, in če ne bodo sosednim Pittsburghu jezni — Butler St., pa naj se gane rajše sedaj in prične misliti na to da imajo napredni delavci še kaj drugih nalog poleg biti samo "napredni" in včasih malo korajžni. Če pa nismo vredni biti nič drugega kakor "napredni" v kakem dopisu, tedaj pa po pravici zaslužimo, da se bi majali duhovni gospodje po naših ulicah, pa ne le kadar so seje za ustanovitev cerkve, ampak stalno, kadar se jim bi zljubilo.

Ali je v Johnstownu deset rojakov, ki bi bili pripravljene pokazati ne samo da so napredni (napredni radi tega ker ne bi šli k maši), ampak da so tudi razredno zavedni in pripravljene delati za napredek? — *Pridem Še.*

Program izletne priredbe kluba št. 27 J.S.Z. v Clevelandu.

CLEVELAND, O. — Socialistični klub št. 27 JSZ. priredi v nedeljo 7. junija velik izlet (piknik) na Rehharjevo farmo v Nottinghamu, kakor običajno vsako leto. Poleg plesne zabave bomo imeli na sporedu pevске točke, ki ji bo izvajal zbor "Zarja" in razne igre. Za vsestransko potrežbo bo dobro preskrbljeno. Igral bo tamburaški zbor.

Pričakujemo na ta piknik, ki bo eden prvih v tej sezoni, velike udeležbe. Rojaki in rojakinje, pridite v nedeljo 7. junija v naš krog — v sredo prijateljev in znancev. Kaj je lepšega, kakor izlet v pristo naravo, ven iz šuma in pustih vsakdanjosti!

Poslužimo se vsaj tistih prilik za naše razvedrilo, ki se nam nudijo! — *Pripravljani odbor.*

Važno za članstvo kluba J. S. Z. v Waukeganu.

WAUKEGAN, ILL. — Prihodnja seja kluba št. 45 JSZ. se vrši v nedeljo 14. junija ob 2. popoldne v S. N. Domu. Na dnevnem redu bo več zelo važnih zadev, zato bi morali biti vsi navzoči, da ne bo pozneje kakega oporekanja proti sklepom. — *Martin Judnich, tajnik.*

SODRUGOM V CLEVELANDU.

Seje socialističnega kluba št. 27, JSZ., se vrše vsako drugo nedeljo ob 9.30 dopoldne in vsako četrto soboto ob 7.30 zvečer v klubovih prostorih v Slov. nar. domu. — Dolžnost vsakega sodruga je, da prihaja redno k sejam in da agitira za pridobivanje novih članov, kajti čimveč nas bo, tem lažje bomo vodili delo za osvoboditev proletarijata iz mezdne sužnosti. — *Tajnik.*

Listu v podporo.*VII. Izkaz.*

ACOSTA, PA.: Nabrano na seji dr. št. 382 S. N. P. J. (poslal J. Kristell)	\$ 2.00
LIBRARY, PA.: Math Dermota	2.00
WYANO, PA.: L. Vodopivec	1.50
HERMINIE, PA.: A. Zornik, 50c; F. Primožič, 25c; M. Omald, 15c. (poslal A. Zornik) skupaj	.90
LATROBE, PA.: R. Fradel	1.00
HENRIETTA, OKLA.: J. Rakeff	.50
SPRINGFIELD, ILL.: F. Krmelj	.50
SAN FRANCISCO, CAL.: Po 25c: A. Kifnar, K. Kremesec, K. Krašovec, A. Pečavar, M. Shulec, A. Lekšan, J. Fabjan; po 50c: A. Tomsich, J. Koenig; M. Govednik, 20c; M. Slavec 10c; F. Matjasič 15c (poslal J. Koenig) skupaj	3.20
VALLEY HOME, CALIF.: M. Stroj	1.00
COKEDALE, COLO.: Po 25c: A. Slavec in A. Milavec, skupaj	.50
INDIANAPOLIS, IND.: M. Stroj	.50
COLLINWOOD, O.: —J. Durn	.25
BARBERTON, O.: L. Frank \$1.00; M. Kopač 70c, skupaj	1.70
DETROIT, MICH.: M. Glad	.50
LLOYDELL, PA.: Soc. klub št. 181 JSZ.	1.00
GRANGER, IOWA: F. Smerdu	.50
LLOYDELL, PA.: J. Ileršič	1.25
HOMER CITY, PA.: Po 50c: A. Obed in F. Ase- lin, skupaj	1.00
WAUKEGAN, ILL.: A. Novak, \$1.00; A. Kogov- šek 35c, skupaj	1.35
Skupaj	\$ 21.15
Prejšnji izkaz	198.20
Skupaj	\$219.35

Agitatorji na delu.*Naročnina na "Proletarca" so poslali:*

Cristina Omahne, na agitaciji v Minn.	15
Jos. Volk, Cleveland, O.	8
Anton Žagar, Chicago, Ill.	8
M. Tekavec, Canonsburg, Pa.	7
Jos. Radelj, na agitaciji v Milwaukee, Wis.	7
Chas. Pogorelec, Chicago, Ill.	5
J. R. Sprohar, Mullan, Ida.	4
F. Rataič, Forest City, Pa.	4
J. Krehelj, Cleveland, O.	3
J. Presterl, Collinwood, O.	3
A. Debevc, Sheboygen, Wis.	2
F. Benchina, Chicago, Ill.	2
T. Zupančič, Star City, W. Va.	2
T. Zalar, Lloydell, Pa.	2
J. Kosin, Girard, O.	2
Jos. Cebular, Vandling, Pa.	1
A. Novak, Waukegan, Ill.	1
L. Sterle, Krayn, Pa.	1
A. Zornik, Herminie, Pa.	1
A. Divjak, Mulberry, Kansas	1
F. S. Tauchar, Chicago, Ill.	1
Geo. Kristell, Acosta, Pa.	1
H. Stroj, Indianapolis, Ind.	1
J. Jankovich, Barberton, O.	1
A. Chater, Renton, Pa.	1
Mary Udovich, Chicago, Ill.	1
Frank Perko, Milwaukee, Wis.	1

WAUKEGANSKA POŠTA.

Evo ga — nov list. Izhaja v Waukeganu-North Chicagi, kadar je, neoziraje se na vreme, na hude besede, ne na dobra in slaba voščila. Vsem skupaj, srečno in veselo novo leto!

Društvo za gojitev morale in intelektualnosti ima med seboj tudi nekaj nehvaležnežev, ki bi radi videli da vse skupaj vrag vzame. Zakaj? Zato ker nimajo od društva nič več, ali pa vsaj ne dovolj materialnih koristi. See?

Tisti ki so plačani da skrbе za gojitev morale in intelektualnosti, so potisnili prste v močno vodo in pritisnili namenu društva svoj pečat. Prvi namen je biznes, potem šele, bolj po ovinkih, pride izobraževalno delo. Kaj pa bi človek počel pri "izobraževalnem delu"? Tako delo je le za osle in mule! Te se lahko v znak priznanja vsaj pošteno obrea! Vleci! Bistahor!

V North Chicagi imamo dva slovenska aldermana, ki sta bolj naprednega mišljenja. Eden je bil svoj čas predsednik tukajšnjega najvažnejšega društva, "ki združuje vse rojake". Sedaj ni več aktiven pri delu za napredek tega društva, kar mu ni zameriti, ker ima svojo "hallo".

V Waukeganu smo naprednejši, kar se razvidi iz tega da imamo enega policajca in enega konstablerja. To sta dve sarži, ki jih imajo naše gore listi. Če bi vzel v poštev število Slovencev, primojdih, tedaj bi skoro zaklel, da bi morali imeti Slovenci malo več "političnih" služb — vsaj policajev! No—no, ko bomo malo bolj složno nastopili, dobimo tudi to. — Rojak konstabler je precej navdušen za svoj narod in je aktiven odbornik S. N. D.

Srečen je tisti, ki s pomočjo paragrafa postavi paragraf na glavo.

Tukaj smo businessmen v večini in delavci so v manjšini. Ni čudno, da se ne brigamo za delavsko politiko, sploh se ne brigamo za nobeno politiko da bi bilo vredno govoriti. Včasih malo poagitiramo za republikanske kandidate, kadar pa potegne močnejši veter, se tudi naši glasovi obrnejo proti "independent" tiku. Da bo delo bolj uspešno, si morate osvojiti neko inteligentno visoko gospo z Desete ulice, kajti iz mokrih prstov postaja tudi dar govora boljši. — In paragrafi, joj! Samo da je boj!

Četudi smo večinoma businessmen, hodi večina nas delati v tovarno, kajpada zato da se kratkočasimo. Drugače bi bilo pri nas preveč dolgčas.

DETROITSKIM SODRUGOM.

Seje slov. socialističnega kluba št. 114 JSZ., se vrše vsako četrto nedeljo v mesecu v Hrvatskem Domu, 1329—31 Kirby Ave., ob 9. uri dopoldne. — Na dnevnem redu so vedno važne stvari, ki se morajo rešiti. Udeležujte se teh sej polnoštevilno in pripeljite seboj svoje prijatelje. — Učvrščujmo našo postojanko s tem, da ji pridobivamo novih članov. — *Organizator.*

BREZ NASLOVA

Iskra.

Pogrebnik Grdina, ki je drugače tudi predsednik KSKJ., je priobčil v slovenskem klosterskem listu v Chicagi dolg članek, na koncu pa ga je završil s sledečim pripisom: "Druge liste, kakor "Glasilo KSKJ", "Novo Dobo", "Naš Dom" in "Ameriško Domovino" prosim, da iz uljudnosti ta moj članek ponatisnejo."

*

Grdinatovo priporočilo je ob enem definicija, kateri da so slovenski katoliški listi v Ameriki. Drugega pomena njegov članek nima. Klerikalni veljaki torej prištevajo h katoliškim listom "Glasilo K. S. K. J.", ki je vsekakor katoliško. Če je tudi urednik prepričan katoličan, je pa uganka; nadalje "Nova Doba", glasilo J. S. K. J. Nihče ne oporeka, da ima ta organizacija katoliško lice, niti njen predsednik Zbašnik ne, ki se je nekoč z eno nogo že skušal dotakniti svobodomiselnega praga. Ali "Nova Doba" ima za urednika moža, ki iz Savla najbrž še ni postal Pavel, toda vse je mogoče, kajti čudne stvari se gode. Grdina je dal svoj poseben blagoslov tudi "Ameriški Domovini", ki je Pirčev list. Kdor je znal brati pred leti in je slučajno dobil v roke tudi ta Pirčev žurnal, se bo mogoče še spomnil, da je Lojze v svobodomiselstvu prekašal celo Kondata. Čudež se je zgodil tudi v tem slučaju. Najnovejši Grdinatov ljubljenec je "Naš Dom", ki je ob ustanovitvi dejal, da nima ne verske ne strankarske barve. Če bi bilo to res, bi ga Grdina ne štel med klerikalne liste. Na četu vsem tem pa brli "Edinost & Co.", ki trdi o sebi da je "The oldest and most popular Slovenian newspaper in United States of America." Če se laže za sveto vero, so tudi laži Bogu dopadljivo dejanje. Če pa se laže le radi biznisa, je to grdo in greh.

*

Rev. Zakrajšek, zelo zvit kramar, je skoro vsako leto prirejal romanja na božjo pot nekam v bližino Clevelanda. Tam je prijazna cerkviča, ki si lasti kredit za večje število čudežev. Letos pa je ustanovil novo božjo pot na Lemontu pri Chicagi, kjer je sedaj tudi samostan slovenskih frančiškanov, nekakšno semenišče in pa farma, ki jo upravljajo redovnice Sv. Frančiška. "Edinost" je novo božjo pot tako-le razglasila:

"Tiha vroča želja vernega slovenskega otroka je, še enkrat videti svojo miljeno mater Marijo Pomagaj na Brezjah . . . Marija Pomagaj je videla skrite želje teh svojih otrok ter je sama prišla za otroci v Ameriko. Dne 24. maja je imela slovesen vhod v svoj novi dom v Lemontu. Tu bo odslej magnet za vsa naša še količkaj verna slovenska srca . . ."

*

Zelo dobra poteza — za otroke! Otroci ljubijo božje poti, izlete, čudeže in take stvari. Lemont je blizu Chicage, blizu Jolietu in La Salla. Torej se je Marija preselila ravno v pravi kraj. Drugače je njena soha posnetek po oni ki jo imajo na Brezjah. Čudežev v Lemontu še ni, dogode pa se v kratkem. Tako je bilo zagotovljeno ženicam, ki so vpraševale, če so taki čudeži kakor na Brezjah in v Lurdu tudi v Ameriki mogoči. You bet!

Detroitiški Kotar je po zakonu že precej časa polnoleten; zato bi bilo od njega možko in prav, da ne bi pustil svojega imena pod spise, ki niso njegovi zmazki ampak "umotvori" človeka ki nima niti poštene zgodovine za seboj. Ako K. ne mara "social-patriotov", naj bi si vsaj poiskal kakšno drugo pošteno družbo, ne pa se bratil z ljudmi, s katerimi itak ne bo mogel dolgo izhajati. Pepe, Pepe, kaj bo stabo!

*

Frank Novak je prečital par brošur. Toliko je po njegovem mnenju potrebno prečitati, če človek hoče veljati za učenjaka. Kadar kakšnemu Pepetu napiše "dopis", bo vselej omenil da čita "brošure". Fr. Novak je menda eno izdal, ki je bila zastarela še predno je bila tiskana, toda za "rrrr" je še vedno "nova". Učenost brez primere!

*

"Radnik" in "D. S." bi sedaj rada zatajila, da so se morali vsi pravoverni boriti proti Trockiju. Ta se je baje vrnil v Moskvo in se sprijaznil z vodstvom stranke. "Vidite, da so kapitalistični in socialpatriotski listi pisali laž, ko so govorili o sporu med Zinovjevom, Stalinom in Trockijem?" pravijo jugoslovanski workerjevci. Ali "D. S." z dne 21. maja vendarle priznava, da je danes med pravovernimi komunisti v modi bojevati se proti "trockizmu". Prepričanja na povelja so smešna in pomilovanja vredna stvar.

Ista izdaja "D. S." je priobčila par imen pod naslovom "Isčejo se", spodaj pa podpis izseljeniškega poslanca E. Kristana. Zakaj ne zapiše "D. S." Kristanovega imena tudi pod njegovimi članki, ki jih dobi iz istega vira? Tako bi njeni čitatelji vsaj vedeli, da se jih ne "sramuje" priobčevati.

*

Kazimir poskuša biti pesnik. Ta greh je že večkrat storil. Za njegov list je sicer vse dobro, ampak slovenski jezik je z Zakrajškovi "pesnitvami" vendarle insultiran.

*

Leadvillski župnik J. M. Trunk je v velikih skrbeh za SNPJ. Njegovo mnenje je, da bo obvarovana, ako se pridruži KSKJ. Ni še dolgo tega, ko je leadvillsko društvo SNPJ. razvilo svojo novo zastavo s cerkvenimi svečanostmi. Ob tej priliki je leadvillski župnik pridigal, da je SNPJ. popolnoma dobra in vzorna ustanova. Tako se je vsaj glasilo v dopisu objavljen v "Prosveti" o tisti slavnosti. Dopisnik je župnika v "Prosveti" celo pohvalil raditega. Leadville je mesto naglih in mnogih vremenskih premen, zato so tudi take spremembe mogoče.

*

SNPJ. ima poseben odbor za pravila, ki je popolnoma nepotreben. Ko bi bila organizacija pametna, bi ga odpravila in si prihranila stroške. V enak odbor pa naj bi imenovala Grdinata, Zakrajška, Pirca, Trunka in par drugih takih "narodnih" predstavnikov. Ti bi ji uredili pravila zastonj, ker so bolj navdušeni za interese SNPJ. kakor pa njeni člani.

Že tako ni varno.

Agent: "Rastus, ženo imaš, staraš se, čemu se ne zavaruješ na življenje? Za par tisoč dolarjev zavarovalnine boš plačeval nekaj malega na mesec."

Rastus: "Noseri! Že sedaj nisem varen doma. Če se zavarujem in žena izve — par tisoč dolarjev — kdo ve kaj bi se zgodilo z menoj kakšno noč! Noseri, jaz že ne!" — *Libertarian.*

Pridobivajmo lastne vitamine.

piše H. N. Bundesen, zdravstveni komisar mesta Chicago.

Ni tako dolgo tega, ko so zdravstvena glasila in časopisi začeli objavljati članke, ki se tičejo hrane, katera vsebuje največ vitaminov. Vsakdo v šoli, doma, v tovarni in na cesti je pričel spoznavati veliko vrednost vitaminov v odporu proti raznim boleznim, katere izvirajo radi pomanjkanja potrebne življenske snovi.

Uvedenih je bilo precej preučevanj radi vitaminov. Znanstveniki so pronašli, da ima nekatero sadje kakor zelenjava v izobilici tri znane vrste vitaminov; a drugi pa ali so v dotični hrani zelo ubožni, ali pa jih je sploh zelo malo.

Pa naj preiskovanja končajo že kakorkoli, toliko je gotovo, da veliko ljudi, zlasti mater pričenja misliti tudi z večjo skrbjo na svoje kuhinje in jedilne mize z vpoštevanjem vitaminov. To je gotovo korak k uspešnejšemu, zdravje nudečemu življenju.

Če le razmere dopuščajo, je lahko pridobiti lastne vitamine v svojih vrtovih. Najfinejši zeliščni vitamini se nahajajo v špinači, paradižnikih, solati, zelju, zelenem grahu, stročnatem fižolu in drugih sočivjih ter zelenjavah, pa naj jih uživamo kuhane ali surove. Edino kar je treba paziti, ako jemo te zelenjave surove, je, da morajo biti absolutno sveže, morajo biti dobro oprane, če mogoče tudi v topli vodi in dobro prežvečene. Vitamini te zelenjave bodo storili svojo daljno vlogo in povzročili, da se boste dobro počutili.

***

O, znajo, znajo, kdor se jim da!

F. A. V.

Lahkovernost in vraže še vedno vklepajo slovenskega kmeta, a ne več toliko kot nekdanj. Celó v tej deželi, kjer je imel naš človek več prilike spoznavati resnico in se učiti, se dobe rojaki, ki so še prepojeni vraževerstva. Nevednosti pa je med našim ljudstvom zelo veliko.

Za svoje vraževerstvo in za svoje pripisovanje nadnaravnih moči duhovništvu je slovenski kmetič drago plačeval v blagu in denarju; plačeval je tistim, ki so znali in znajo zlorabljati njegovo neumnost.

V Ljubljani je velik in ponosen frančiškanski samostan, v katerem lenari lepo število zdravih in močnih mož, sposobni opravljati vsako fizično delo. Vzlic temu pa ti možje ne opravljajo nikakega koristnega dela. Eno uro na dan posvete molitvi. Ostali čas se ukvarjajo z mislimi in naklepi kako izboljšati finančno stanje samostana. Toda niti tako premissljevanje ne okupira vsega njihovega časa, ker ni potrebno. Kako verujejo v besede tistega v čigar imenu razlagajo nauk, "Ljubi svojega bližnjega kakor samega sebe", pojasnuje sledeči resnični dogodek:

Bilo je v jeseni l. 1908, ko je šel frater D. in z njim dva hlapca s par konji na Ježico "petlat" repo za prašiče. Frater D. je precej dobro poznal našega kmeta, posebno v omenjenem kraju. Iz prejšnjih izkušenj je vedel, koliko bo dobil pri tem in koliko pri onem kmetiču. Bogaboječji posestniki, četudi so bili sami bolj potrebni pomoči kakor frančiškanski samostan v Ljubljani, niso ugovarjali ampak dali kolikor se je od

njih pričakovalo. Ko se je voz pomikal proti hišici malega kmeta, je dejal frater: "Sedaj pa bomo imeli opraviti z našim nasprotnikom, liberalcem! Ta ti je hudobnež, da bi ga! A žena njegova, ta pa ta! To jagnje bi veliko dalo za cerkev, da ni tega ničvrednega moža. A čeprav je naš nasprotnik, je precej zavezan. Še bo dal še, četudi nerad. Imam sredstvo, s katerimi ga znam priviti!" Tako je modroval frater, predno se je voz ustavil pred bajto kmeta, ki je bil nasprotnik klošterske petlarije.

Kmetič je vedel, da ima odrajtati davek. Ko se je voz ustavil, je čez nekaj momentov prinesel iz hiše košaro repe, jo stresel na voz in brez da bi rekel besedo odšel. Frater pa je zarohnel za njim: "Kaj?! Samo toliko boste dali? Ali vas ni sram?"

Kmet se je obrnil in mirno odgovoril: "Dosti je, kajti jaz ne morem dati več. Sem bolj ubog kakot frančiškani."

"A tako," je zategnjeno in glasno pričel frater: "Le zapomnite si moje besede. Prihodnje leto vam bo toča potokla polje za vaše žaljive in predrzne besede."

Med tem pogovorom je kmetičeva žena stala na pragu, in ko je frater izgovoril svojo grožnjo, je vsa preplašena rekla: "Jezus, Jezus, ali si slišal kaj so rekli? Daj vendar kolikor moremo — moj Bog, ali naj se zato potimo da nam toča polje pobije!"

Mož se je udal, šel je naglo s svojo ženo v klet, napolnil še eno košaro do vrha z repo, toda voz je med tem potegnil naprej. Tekla sta oba za njim in ponujala repo. Frater je ukazal ustaviti, kmet je iztresel košaro, in voz se je pričel zopet pomikati.

"Tako je treba postopati z brezverci," je dejal

PIKNIK! PIKNIK!

priređi

**SLOVENSKI SOCIALISTIČNI
KLUB ŠT. 27, J. S. Z.**

CLEVELAND, O.

V NEDELJO
dne 7. junija 1925

**na Reharjevi farmi
V NOTTINGHAMU**

Na programu ples, igrajo slovenski tamburaši, poleg tega nastopi tudi pevski zbor "ZARJA".

Ker bo ta piknik eden prvih v letošnji sezoni in ker ni lepšega kot razvedriti se v prosti naravi pričakujemo da nes poseti občinstvo v obilnem številu. Preskrbljeno bo za vse in z vsem v najboljši meri.

Vljudno vabi odbor kluba št. 27, J. S. Z.

frater, in se zadovoljno smehljaj. Zvečer je v družbi samostanskih bratov pripovedoval kako je prestrašil liberalnega kmetiča, in vsi so se smejali.

Takega smeja je med duhovništvom mnogo, kajti marsikak dogodek jim daje povod za zbijanje šal na račun nevednih ljudi.

***

Dva pogreba.

Angelo Genna je bil "političar", butleger, "gunman", "dober človek", ubijalec itd. Čikaški listi pišejo, da ima dvajset umorov na svoji vesti. Prošli teden je končal kakor je živel. Štirje tolovaji so ga napadli, oddali nanj pol ducata streliv in se odpeljali. Nihče ne ve kdo so bili. Policija se ne trudi, da bi jih izsledila. Genna je bil voditelj "mafije" v socilijanski koloniji v Chicagi. Bil je bogataš in oboževan kakor so oboževani pravični roparji in tolovaji.

Šest tisoč dolarjev je stala krsta, v katero so položili njegovo od krogelj preluknjano truplo. Petdeset tisoč dolarjev cenijo vence in rože, katere so mu nanosili njegovi oboževalci. Do dvajset tisoč ljudi se je udeležilo pogreba. Šest sodnikov in bivših municipalnih sodnikov je bilo v sprevodu, člani legislature, aldermani, odvetniki, politiki itd. so izkazali zadnjo čast človeku, katerega poklic je bil kršiti zakone.

Ob istem času je bil pokopan dr. Ernest De Witt Burton, predsednik čikaške univerze (University of Chicago). V primeri z Gennovim je bil Burtonov pogreb komaj senca. Dr. Burton ni bil kak poseben učenjak. In če bi bil, bi se to pri pogrebnih svečanostih vseeno ne poznalo.

Angelo Genna ni bil prvi karakter iz "nižin življenja" v Chicagi, ki je bil pokopan s kraljevskimi častmi. Bil je tretji v tem letu. Mimogrede naj bo omenjeno, da mu je katoliška cerkev odrekla slovesen cerkven pogreb, kakor ga je par drugim takim značajem, poslala pa je duhovnika, ki je opravil pogrebne ceremonije brez velikega pompa v cerkvi.

Genna je bil "personaliteta", bil je sam na sebi politična sila. In dokler bodo taki karakterji pošiljali v zbornice in na sodne stole svoje ljudi, toliko časa ne moremo pričakovati pravice. Ni kriv Genna, da je bil pokopan kakor ne bo in ni bil noben učenjak. Ni kriv on, da se je trla množica ves dan po ulicah po katerih se je pomikal sprevod. Kriva je bedasta raja, ki se ne zna spametovati.

***

"Proletarec" bi moral biti večji list. Njegovo povečanje je v vaših rokah. Razširite ga in s tem ga boste tudi povečali.

* ALI MORETE REŠITI TO?

Beseda z osemimi žrkami in znači "STRUKTURO"

Vsakemu ki nam pošlje pravilno rešitev te uganke damo leto v velikosti 25x125 čevljev ZASTONJ, prosto vseh obveznosti, v letovišcu v Wisconsinu.

STANDARD LAND ASSOCIATION

Suite 1305

105 W. Monroe St., Chicago, Ill.

**OGLAŠAJTE
PRIREDBE
KLUBOV
IN DRUŠTEV**

V

"PROLETARCU"!

**CARL STROVER
LAWYER**

and

COUNSELLOR

133 W. Washington Street.
CHICAGO, ILLINOIS.

Telefon: Main 3989.

LAHKO SE REŠITE SKRBI

in strahu za vaše vrednostne papirje, bonde, dragocenosti itd., ako vzamete pri nas v najem varnostni predal (safety box). Stane vas samo tri dolare za celo leto, to je manj kot en cent na dan. Vzemite v najem en tak predal v naši proti ognju varni blagajni.

Kapital in
prebitek
\$2,000.000

Kaspar American State Bank

1900 Blue Island Ave.,
vokal 19ste ceste

CHICAGO,

ILLINOIS.

VARNA BANKA ZA VLAGANJE IN INVESTIRANJE VAŠEGA DENARJA.

PRISPEVKI NAROČNIKOV, ČITATELJEV IN KLUBOV J. S. Z. ZA POKRITJE IZDATKOV MAJSKE IN JUBILEJNE STEVILKE "PROLETARCA."

CALIFORNIA, San Francisco: A. Kustelje, 20c; Dramatični klub "Slovenia", 50c, skupaj 70c.

COLORADO, Boncarbo: T. Stemberger, 50c.

IDAHO, Mullan: J. R. Sprohar, 50c.

ILLINOIS, Chicago: F. A. Vider, \$1.00; M. Ivanshek, \$1.00; A. Žagar, \$1.00; J. Olip, \$1.00; L. Vesel, 50c; J. Sernel, 50c; J. Horvat, 50c; D. J. Lotrieh, 50c; O. Derrnoll, 25c; J. Jereb, 50c; skupaj \$15.75.

Carlinville: A. Blasich, 40c.

Nokomis: A. Gregorič, \$1.00; (v zadnjem izkazu je bilo na ime A. Gregoriča pomotoma izkazano \$2.50; pravil-

na je prejšnja vsota). G. Plahutnik, \$2.50 (v zadnjem izkazu pomotoma izpoščen).

Mascoutah: S. Sviglich, 25c; M. O strožnik, 25c; J. Geršar, 25c; J. Payer, 25c; F. Svažgar, 25c; M. Dolene, 25c; J. Zupce, 25c; J. Biskar, 15c; skupaj \$1.90.

Springfield: F. Krmelj, 50c.

INDIANA, Clinton: Soc. klub št. 41 JSZ., \$3.00; J. Juvane, \$1.00; A. Cizej, \$1.00; B. Oblak, 50c; J. Klopčič, 50c; V. Stariha, 50c; J. Spendal, 50c; F. Gračnar, 25c; F. Mrak, 25c; J. Žerovnik, 25c; J. Skof, 25c; S. Polo, 25c; A. Ladiha, 25c; J. Oblak, 25c; J. Gračnar, 25c; skupaj \$9.00 (poslal J. Juvane).

MICHIGAN, Detroit: M. Urbas, 25c.

MONTANA, Great Falls: J. Ponikvar, 50c.

NEW YORK, Little Falls: J. Simčič, 25c.

KANSAS, Ringo: J. Bernik, 25c.

PENNSYLVANIA, Crest City: J. Murnich, 20c.

Latrobe: Mrs. M. Fradel nabrala na seji dr. št. 318 S. N. P. J., \$2.80.

WISCONSIN, Sheboygan: Louis Žagar, \$2.00.

Willard: M. Krule, 25c.

WASHINGTON, Cle Elum: C. Kroll nabral pri razpečavanju majske izdaje Proletarca \$1.90.

WYOMING, Rock Springs: J. Jereb, 50c.

WEST VIRGINIA, Moundsville: J. Stopar, \$1.00.

Triladelphia: A. Bobnar, 50c.

UTAH, Rolapp: J. Zupancich, 50c.

Skupaj .....\$ 33.05

Prejšnji izkaz..... 181.78

Skupaj \$214.83

SLOVENSKEMU DELAVSTVU V HERMINIE, PA.

Socialistični klub št. 69, JSZ., zboruje vsako drugo nedeljo v mesecu po seji društva SSPZ. (dopoldne). Zborujemo v društveni dvorani. — Rojaki, pristopajte v naše vrste!—Anton Zornik, Box 202, Herminie, Pa.

GIRARD, OHIO.

Seje kluba št. 222 JSZ. v Girardu, O., se vrše vsaki prvi torek v mesecu ob 7. zvečer v Slovenskem domu. Somišljeniki, pristopite v vrste zavednega delavstva! — Naš klub ima lepo zbirko knjig. Izposodite si jih!—Tony Segina, organizator.

Ako v vaši naselbini še ni socialističnega kluba, ga ustanovite. Ako ni v naselbini zastopnika Proletarca, se prigrasite vi.

**DR. JOHN J. ZAVERTNIK
ZDRAVNIK IN KIRURG**

Urad S. Lawndale Ave., vogal W. 26th St.
Stan 2316 S. Millard Ave., Chicago, Ill.
Tel. na domu Lawndale 6707, v uradu Crawford 2212-2213
Uradne ure: Od 2 do 4 pop., in od 7 do 9 zvečer.
V nedeljo od 11 do 12 dop.

FRANK MIVŠEK se priporoča rojakom pri nabavi drv, premege, koksa in peska.
924 McAllister Ave. Phone 2726 Waukegan, Ill.

**BARETINCIC & HAKY
POGREBNI ZAVOD**

324 BROAD STREET Tel. 1475 JOHNSTOWN, PA.

VICTOR NAVINSHEK

331 GREEVE STREET, CONEMAUGH, PA.

Trgovina raznih društvenih potrebščin kot regalij, prekoramnic, snakov, kap, uniform, itd.

Moja posebnost je izdelovanje lepib svilenih zastav, bodisi slovenskih, hrvatskih ali ameriških, po zelo zmernih cenah.

V zalogi imam veliko izbero raznih godbenih instrumentov vseh vrst. Velika zaloga finih COLUMBIA GRAFONOL od \$30 do \$250 in slovenskih ter hrvatskih rekordov.

Moje geslo je:

Zmerne cene in točna postrežba.

Pišite po moj veliki cenik.

Naročila pošiljam v vse kraje Združenih držav. Za obilna naročila se toplem priporočam.

6% IN VARNO 6% IN VARNO

Zlati bondi na prvo vknjižbo za imenitnem prostoru ležečo lastnino, na prodaj pri nas

MILLARD STATE BANK

3643-3645 WEST 26th STREET
At Millard Avenue
CHICAGO, ILL.

Oglejte si naše varnostne bančne shrambe, največje na zapadni strani mesta.

BANČNE URE:

V ponedeljek in četrtek od 9. zjutraj do 8. zvečer;
v torek, sredo in petek od 9. zjutraj do 5. popoldne;
v soboto od 9. zjutraj do 3. popoldne.

Švedska zmanjšala armado.

Ko se razne dežele oborožujejo, se na Danskem in Švedskem vrši že dolgo propaganda za zmanjšanje armade. Vodijo jo socialisti, ki so pridobili večino javnega mnenja na svojo stran.

Švedski državni zbor je po dolgih razpravah, ki so se v presledkih pojavljale skozi vsa leta po vojni, sprejel meseca maja načrt za zmanjšanje armade. Glasovalo je zanj 137 poslancev, proti 86. Armada bo zmanjšana za eno tretjino.

Švedska socialistična stranka je najjačja stranka v državnem zboru, toda še nima večine. Za svoj predlog je pridobila večino poslancev liberalne stranke, toda načrt je bil ublažen, ker bi v originalni formi ne dobil večine.

Zmanjšanje armade pomeni da bo država prihranila milijone in da bo mnogo mladih mož, mesto da bi gubili svoj čas v armadi, ohranjenih produktivnemu delu.

Ravnokar je prišel iz mučilnice.

Možak sreča prijatelja, katerega ni že precej časa videl in ga vpraša kako mu gre. "Ravno kar sem prišel iz mučilnice," je odgovoril. "Že en mesec dni sem trpel na bolečinah v želodcu in ni menda hujšega, vsaj tako mislim, kot je neprosto voljna brezdelica. Sedaj zopet delam. Vsako jutro se zbudim z veselje mislijo, da me potrebujejo v delavnici in da grem lahko na delo." Če imate Trinerjevo zdravilno grenko vino na domu, se vam ne bo treba nikoli seznaniti z gori imenovano mučilnico. Čist želodec, nobenih strupov vsled slabe prebave, lahka prebava, normalno delovanje jeter in obisti, dober tek — tako bo vaše stanje, če pijete Trinerjevo zdravilno grenko vino. Zapomnite si tudi, da Trinerjev Liniment je neprekosljiv v slučaju zvinjenja, oteklin in navralgičnih bolečin in da so Trinerjevi praški proti glavobolu (Triners Headache powders) in Trinerjeve kapljice proti zobobolu (Triners Toothache Drops) zelo učinkovite — in da doblite popoln zaznam Trinerjevih zdravil od Joseph Triner Company, Chicago, Ill.

CENIK KNJIG.

Nadaljevanje z 2. strani.

UDOVICA. (I. E. Tomić), povest 330 strani, broširana 75c, vezana v platno	1.00
VAL VODNIKA izbrani spisi, broš.	.30
VISNJEVA REPATICA, (Vlad. Levstik), 506 strani, vezana v platno	1.50
VITEZ IZ RDEČE HISE. (Alexander Dumas star.), roman iz časov francoske revolucije, 604 strani, broširana 80c, vezana v platno	1.25
ZABAVNA KNJIZNICA, zbirka povesti in črtic, broširana	.65
ZADNJA PRAVDA, (J. S. Baar) roman, broširana	.75
ZADNJI VAL, (Ivo Šorli), roman, vez.	1.00
ZAJEDALCI. (Ivan Molek), povest, 304 strani, vezana v platno	1.75
ZA SREČO, povest, broširana	.45
ZELENI KADER, (I. Zorec), povest, broš.	.45
ZGODBE IZ DOLINE SENT-FLORJANSKE, (Ivan Cankar), vezana	1.50
ZLOČIN IN KAZEN, E. M. Dostojevskij), roman, dve knjige, 602 strani, vezane	2.50
ZMOTI IN KONEC GOSPODIŃNE PAVLE, (I. Zorec), broširana	.40
ZVONARJEVA HČL povest, broširana	.65
ZENINI NABE KOPRNELE, (Rado Murnik), broširana	.30
SLOVENSKI PISATELJI: FRAN LEVSTIK, zbrani spisi, vezana	1.25
FRAN ERJAVEC, zbrani spisi, vezana	2.00

JOS. JURČIČ, zbrani spisi, II. zv. vezana	1.50
III. zv. vezana	1.50
IV. zv. vezana	1.25
V. zv. vezana	1.00
VI. zv. vezana	1.00
FR. MASELJ-PODLIMBARSKI zbrani spisi, vez.	1.50

PESMI IN POEZIJE.

BASNI, (Jean de la Fontaine, iz francosčine prevel L. Hribar) vezana	1.00
MLADA POTA, (Oton Zupančič), pesmi, trda vezba	.75
MODERNA FRANČOSKA LIRIKA, (Prevel Ant. Debeljak), vezana	.90
PESMI ŽIVLJENJA (Fran Albrecht), trda vezba	.50
POEZIJE, (Fran Levstik), vezana	.90
POHORSKE POTI, (Janko Glaser), broširana	.35
SLUTNJE, (Ivan Albrecht), broširana	.45
STO LET SLOVENSKE LIRIKE, od Vodnika do moderne, (C. Golar), vezana	1.20
STRUP IZ JUDEJE, (J. S. Mačhar), vezana	1.10
SLOVENSKA NARODNA LIRIKA, poezije, broširana	.65
SOLNCE IN SENCE, (Ante Debeljak), broširana	.50
SVOJEMU NARODU, Valentin Vodnik, broširana	.25
SLEZKE PESMI, (Peter Bezruč), trda vezba	.50
TRBOVLJE, (Tone Seličkar), proletarske pesmi, broširana 50c; vezana	.75
TRISTIA EK SIBERIA, (Vojeslav Mole), vezana	1.25
V ZARJE VIDOVE, (Oton Zupančič), pesnitve, broširana	.40

IGRE

ANFISA, (Leonid Andrejev), broširana	.50
BENERSKI TRGOVEC, (Wm. Shakespeare), vezana	.75
ČARLJEVA ŽENITEV-TRLJE ZENINI, (F. S. Tauchar), dve šalo-igri, enodejanke, broširana	.25
GOSPA Z MORJA, (Henrik Ibsen), igra v petih dejanjih, broširana	.60
KASLIJA, drama v 3 dejanjih	.75
JULIJ CEZAR, (Wm. Shakespeare), vezana	.75
MACBETH, (Wm. Shakespeare), vezana	.75
NAVADEN ČLOVEK, (Bran. Gj. Nušič), šala v treh dejanjih, broširana	.35
NOČ NA HMELJNIKU, (Dr. I. Lah). Igra v treh dejanjih, broširana	.35
OTHELLO, (Wm. Shakespeare), vezana	.75
ROMANTICNE DUBE, (Ivan Cankar), drama v treh dejanjih, vezana	.85
ROSSUM'S UNIVERSAL ROBOTS, drama s predigro v 3 dejanjih	.50
SEN KRESNE NOČI, (Wm. Shakespeare), vezana	.75
UMETNIKOVA TRILOGIJA, (Alois Kraigher), tri enodejanke, broširana, 75c; vezana	1.00
ZNANSTVENE RAZPRAVE, POLITIČNI IN GOSPODARSKO SOCIJALNI SPISI UČNE IN DRUGE KNJIGE IN BROŠURE.	
ALI JE RELIGIJA PRENEHALA FUNKCIONIRATI? Debatna	.20
ANGLESKO-SLOVENSKI BESEDNJAK. (Dr. J. P. Kern)	5.00